

december
2019

DE ROSDOEK

172

**BOMMEN GECRASHTE
LANCASTER
BAREN ZORG**

Bart Beex

**EEN LEVEN MET HET
BOEK**

Harrie Grielen

**HEREN VAN VUGHT
IN EERSEL?**

Christ Thijssen

**VIJFTIG JAARGANGEN
DOORGESPIJT II**

Leny Voortman

**VICTOR JACQUET: ZIJN
VERBLIJF OP HET
KASTEEL IN DUIZEL**

Sandra Hakkens

**De Rosdoek is een uitgave van Heemkundige
Studiekring "De Acht Zaligheden"**

ISSN 1384-086X

BOMMEN GEGRASHTE LANCASTER BAREN ZORG

Bart Beex 3

EEN LEVEN MET HET BOEK

Harrie Grielen 8

HEREN VAN VUGHT IN EERSEL?

Christ Thijssen 13

VUFTIG JAARGANGEN DOORGESPIJT II

Leny Voortman 19

**VICTOR JACQUET: ZIJN VERBLIJF OP HET KASTEEL IN
DUIZEL**

Sandra Hakkens 26

Foto voorpagina: Embleem 44 Squadron Rhodesia

COLOFON

DE ROSDOEK is een uitgave van Heemkundige Studiekring "De Acht Zaligheden".
Verschijnt 4 x per jaar. Volgende nummer in maart 2020.

Redactie:

Kees Cornelissen, Eersel, 0497 - 512208

Harrie Grielen, Eersel, 0497 - 512897

Annie Biezen, Eersel, 0497 - 513578

Jan. v.d. Ven, Steensel, 0497 - 516098

Leny Voortman, Eersel, 0497 - 513594

E-mailadres redactie: h.grielen@gmail.com

Lay-out, Jos Castelijns, Eersel, 0497-517569-jcgrafisch@chello.nl

Secretariaat:

E. Lavrijsen, Bogerd 70, 5521 ML Eersel, 0497 - 843909

E-mail: info@hskdeachtzaligheden.nl

Website: www.hskdeachtzaligheden.nl

Heemkamer:

Gevestigd in Kempenmuseum De Acht Zaligheden, Kapelweg 2, 5521 JJ Eersel

Contributie:

€ 25,00 per jaar (€ 14,00 per jaar voor medelid op hetzelfde adres)

Giften:

De Studiekring is aangemerkt als Algemeen Nut Beogende Instelling (ANBI).

Bankrekening: NL83ABNA0624742407 t.n.v. De Acht Zaligheden te Eersel

Mededelingen van het bestuur en/of agenda ALV ontvangt u per e-mail
of zijn in te zien op onze website.

BOMMEN GEGRASHTE LANCASTER BAREN ZORG NA 75 JAAR

Woensdag 22 mei wordt alarm geslagen tijdens graafwerkzaamheden in het kader van de herinrichting van het beekdal van de Run. Tijdens het afgraven van de toplaag stuit aannemer Jan van den Boomen op twee Engelse 500 ponder, het ophangmechanisme met ophangoog en stabilisator en een handmodel brandblusser afkomstig van een 75 jaar daarvoor boven het gebied geëxplodeerde Lancaster-bommenwerper. Met loeiende sirene en blauwe zwaailichten rukt de Explosieven Opruimings Dienst uit vanaf haar kazerne in Soesterberg om de bommen nabij Schadewijk onschadelijk te maken.

Explosievenonderzoek

Een jaar eerder had *Bombs Away* naar aanleiding van de voorgenomen werkzaamheden vooronderzoek verricht naar aanwezigheid van conventionele explosieven in het plangebied. De nodige archieven en luchtfoto's waren geraadpleegd, en de resultaten beoordeeld en geëvalueerd.

Zo vermeldt het rapport: "In de nacht van 21 op 22 juni 1944 is bij Riethoven een Britse Lancaster bommenwerper van 44 Squadron neergestort (Bron: SGLO). Het vliegtuig kwam neer op de Walikerheide, tussen het Eerselse Molenveld en Walik. Het was om 00.50 uur neergeschoten door een Duitse Junker Ju 88 G-1 van 4/NJG 3, die een kwartier eerder vertrokken was van Fliegerhorst Eindhoven met aan boord Hermann Leube, Fritz Druschke en Eberhard Scheve.

Eveneens vermeldt het rapport dat op een luchtfoto van 2 augustus 1944 tussen Molenveld en Walik twee kraters van afwerpmunitie en 'niet-definieerbare verstoring' te zien zijn. Vanuit de geraadpleegde bronnen zouden er geen gegevens gevonden zijn over een bombardement dat plaatsvond. En dat het daardoor onbekend is welk toestel dat bombardement uitvoerde, en wat de bommenlast, afwerphoogte, beoogd doelwit et cetera was. Een verdacht gebied kon daarom niet afgebakend worden. En wat de niet-definieerbare verstoringen betreft dat daar de oorzaak niet van vastgesteld kon worden.

Een verdacht gebied voor nader onderzoek kan dus niet afgebakend worden. Wel wijzen de onderzoekers op het belang dat de uitvoerder van de werkzaamheden op de hoogte is van in het bijzonder de bomkraters die in het onderzoeksgebied zijn waargenomen op de geraadpleegde luchtfoto van 2 augustus 1944.

Op het moment dat de graafmachine de ophangingsconstructie van een bom raakt, is de kraanmachinist alert genoeg om zijn graafwerkzaamheden te staken en de keten van onderzoek, veilig stellen en ruimen door deskundigen op gang te brengen.

Raid op Wesseling

Op woensdagavond 21 juni 1944 vertrekken om drie minuten voor elf vanaf het nabij Scampton in Lincolnshire gelegen vliegveld RAF Dunholme Lodge 16 viermotorige Avro Lancaster zware bommenwerpers van het 44ste (Rhodesia) squadron van de RAF, onderdeel van RAF Bomber Command. Dit voor een missie ter ondersteuning van de lopende invasie van de Geallieerden. Zij voegen zich bij een strijdmacht van in totaal 133 Lancasters en 6 Mosquitos voor een nachtelijke aanval op de fabriek voor synthetische olie in Wesseling bij Keulen. Aan boord, naast de nodige bommen, meer dan 1500 gallon, omgerekend en afgerond iets van 7000 liter, brandstof. Als tijdstip 'H', de tijd voor de Pathfinders voor het markeren van het doel is bepaald 01:32 waarna de hoofdmacht in 2 golven bombardeert.

Helder weer is voorspeld voor het doelgebied, maar terplekke is de lucht geheel bewolkt. De laaghangende bewolking maakt dat de geplande methode van doelmarkering vanaf lage hoogte niet kan doorgaan en in plaats daarvan moet worden overgegaan op de reservemethode van bombarderen met behulp van de 'H2S air to ground radar', een radar-systeem ter identificatie van gronddoelen tijdens nacht en slechte weersomstandigheden.

Dankzij elektronische tegenmaatregelen intervenueerde 'Jerry' succesvol met de Oboe-navigatie van de pathfinder-Mosquitos. Zowel met nachtjagers als met luchtafweer (Flak). Al tijdens de heenweg maken Duitse nachtjagers, mede door het goede zicht, contact met de groep bommenwerpers en de één na de andere Lancaster wordt aangevallen. De missie valt volledig uit elkaar. In totaal gaan er 37 toestellen verloren, dat wil zeggen een voor dit soort vluchten in deze fase van de strijd ongekend hoog aantal van 27.8 %. Meer dan 200 bemanningsleden vinden de dood en tientallen worden krijgsgevangen genomen, terwijl iets meer dan een handvol weet te ontsnappen.

Het zogeheten Operational Record Book van RAF Dunholme Lodge meldt dat de squadrons 44 en 619 ieder 16 Lancasters op missie stuurde en elk er 6 niet zag terugkeren. Een verliespercentage van 37.5%. Op basis van de verslagen van de teruggekeerde bemanningen werd geconcludeerd

dat een groot aantal Duitse nachtjagers de formatie van achteren binnendrong om zich vervolgens geleidelijk naar voren te werken. No 619 bevond zich aan de staart en No 44 daar direct voor, terwijl No 83, aan de voorkant, slechts 2 van de 10 pathfinders verloor. Het waren de zwaarste verliezen voor de gehele oorlog, voor beide squadrons, alsook voor Dunholme Lodge.

VLUCHT LM592

De Avro Lancaster (type III, met serial LM592 en call sign KM-Q) was één van de zes. De gemengd Australisch-Engelse bemanning bestond uit piloot Edwin Albert Canty (29), boordwerkkundige Ronald Edgar Clay (19), navigator John Reuben Vowles (22), bommenrichter Eric Norris (22), radiotelegrafist Walter Marshall Crook (22), boordschutter Ernest George Scott (20), en boordschutter Louis Joseph Patrick McCoy (20). Allen begraven op de algemene begraafplaats in Woensel.

Het toestel zou volgens de Nederlandse Studiegroep Luchtoorlog geëxplodeerd zijn. En wel boven de Waliker- en Hobbelerheide dat op dat moment voor een groot deel al in cultuur gebracht is. Het grondgebruik bestaat uit heide, dennenbos, akker en wei- en hooiland. De brokstukken liggen over een groot gebied verspreid.

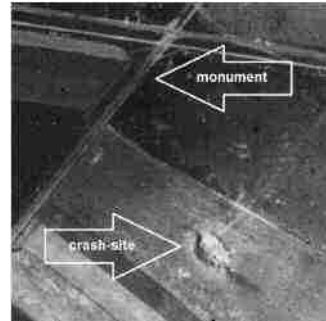
Het 44ste zal op deze missie 6 Lancasters verliezen. Menig portie bacon & eggs, dat standaard gereed stond als ontbijt voor de mannen na gedane arbeid, bleef die ochtend onaangeroerd. Als je dan weet dat Dunholme Lodge werd gedeeld met No. 619 dat ook 6 toestellen naar beneden zag gaan, kun je je een beeld vormen van de mess en de sfeer daar met de leeg blijvende tafels van de twaalf niet teruggekeerde bemanningen. ('On the morning of June 22 we drifted down to the Intelligence Section to see what had happened. As we read the casualty list which consisted of captain's names only our blood ran cold for it contained an incredible number of names known to us', Ric Green, navigator sqn 44) De stiltes aan de vele thuisfronten en bij de bemanningen van de andere squadrons zullen niet minder diep ingegrepen hebben.

De gronden van Dunholm Lodge werden eind 1965 geveild en vervolgens hoofdzakelijk in gebruik genomen voor landbouwdoeleinden. Zwaarden omgesmeed tot ploegscharen.

Vergeeten verhaal

Bij gelegenheid van de onthulling van een monument nabij Walik laat Heemkundegroep 'Van Rijthoven toen tot Riethoven nu' een maand na

het aantreffen van de 2 bommen een boekwerk verschijnen onder de titel Vliegcramp Walik: Riethovens vergeten verhaal. De daarin vermelde contemporaine en hedendaagse verhalen laten zich als volgt samenvatten: op donderdag 22 juni 1944 wordt, rond half twee in de ochtend, een Lancaster door met een paar salvo's een Duitse nachtjager aangeschoten. Vanuit de gehuchten Broekhoven en Hobbel wordt waargenomen dat het brandend, vuur stralend en knallend vanuit oostelijke richting beweegt richting

Luchtfoto 2 augustus 1944

Eersel. Op verschillende plaatsen komen brandende brokstukken naar beneden. Verspreid over groot gebied. Finaal volgt een enorme knal en een uiteenspatten in een vuurzee. De lucht kleurt rood. Dat wordt als een enorme dreun gevoeld tot op grote afstand. Op de Walikerhei is een meters diepe krater ontstaan, vastgelegd op foto. Nabij Walik brandende brokstukken in een enorme kuil. Er omheen weinig brokstukken. In en bij het grootste deel van het wrak (restanten van) de stevig vervormde lichamen van de overige bemanningsleden. De heemkundegroep merkt deze plek aan als de crash-site. De zondag nadien begeeft menig 'schatzoeker' naar die plek. Op het gehucht Walik is menig boerderij ontzet en heeft stevige glas- en dakschade.

Bij de Run worden, vlak bij elkaar, in het Broek op een drassig weiland, vlak bij Faaskes schoor, de lichamen van drie bemanningsleden gevonden. Naar het zich laat aanzien neergelkomen van grote hoogte. In ieder geval één is voor een groot deel in de grond gezakt. Een ander leek helemaal verkoold. Aan beide kanten van de Run brokstukken. In die omgeving, in het Walikerveld, worden ook vijf bomkraters gesignaleerd. In de directe omgeving hiervan worden op 25 juni 2019 twee 500 ponders gevonden en een brandblusser. Het zij duidelijk dat niet alleen Walik maar bepaald niet minder Schadewijk aan een ramp is ontsnapt.

Krater Walikerheide (Geert van der Aalst)

Schatzoekers op crashsite (Geert van der Aalst)

Bommenlast

LM592 was onderschept tijdens de uitgaande vlucht ('outbound'). Daarmee rijst uiteraard ook de vraag naar de bommenlast en waar die terecht is gekomen en in hoeverre veilig gesteld. De zogeheten 'flight record' toont niet wat de bommenlading was. Van de bommenlast van de

specifieke toestellen bestaat geen andere registratie dan van de toestellen die niet terugkeerden die avond. Op de zogeheten Bomber Lost Card van de LM592 staat alleen één 4000 ponder, terwijl op die van de andere vermiste toestellen als bommenlast vermeld staat 1 x 4000 en 16 x 500 lbs MC/GP-bommen. Volgens de RAF moet hier duidelijk sprake zijn van een verschrijving van de klerk die destijds het formulier heeft ingevuld. Dat wordt ook bevestigd door de vondst, 75 jaar later, van de twee 500 ponders (waarvan de ontstekers overeenkomen met wat hier vermeld staat. (Fusing: 4000 LB HC normal fusing. 4x 500 LB fused long delay . 50% remaining 500 LB fused nose inst. Remaining 500 LB fused T.D. .025.)

En de boer hij ploegde voort...

Het moet duidelijk zijn dat het vinden van twee bommen langs de Run op 22 mei 2019 niet als het resultaat gezien moet worden van een incident, maar bezien moet worden in relatie tot het neerkomen van LM592. In brokstukken. En met naar verwachting van haar bommenlast in een strook langs De Run. Waarvan statistisch is vastgesteld dat 5-15% blindgangers betreft. Analyse van het beschikbare informatiemateriaal, inclusief luchtfoto's van het 542ste luchtverkenningssquadron op 2 augustus 1944, bevestigt dit.

Daarmee zijn de plannenmakers en aannemers die zich bezighouden met de herinrichting van het beekdal voor wat betreft hun vervolgactiviteiten gewaarschuwd.

Bart Beex

EEN LEVEN MET HET BOEK

Christ van den Acker, geboren boekenmens (in ruste)

In voorbije jaren zijn tientallen winkels uit onze steden en dorpen verdwenen. Karakteristiek waren ze: de bakker, de slager, levensmiddelen met groenten en fruit erbij, kleding en manufacturen, elektra, huishoudelijke artikelen . . . Als je je ogen sluit, kun je ze nog voor je zien. En de boekwinkel? Voor een dorp denk je daar zo gauw niet aan. Toch is het gebeurd. Dit najaar is het vier jaar geleden dat die in Eersel sloot. Mooi moment voor een terugblik.

Van jongs af in het vak

Christ van den Acker [*1950 Heesch] komt als 17-jarige leerling van de toenmalige Detailhandelsschool in aanraking met het boekenvak. Hij loopt stage in een boekhandel in Oss. De aanraking wordt een greep die hem niet meer loslaat. Van de stage komt eerst een vakantie'job', dan een aanstelling als eerste assistent. In avondstudie behaalt hij – zo jong als hij is – het vakdiploma voor de boekhandel, gevolgd door het vakdiploma uitgeverij erbij. Daarmee start hij bij uitgeverij Kosmos in Amsterdam, maar uiteindelijk trekt het échte boekenvak méér dan dan de uitgeverij en in 1974 treedt hij dan ook als filiaaldirecteur in dienst bij de Standaard Boekhandel in Eindhoven. Na enkele jaren zet hij daar een specialisatie in Brabantica neer: "de Brabantse Boekenruif". Het was een houten boekenrek, dat wel wat leek op een "ruif", maar dan op z'n kop. Het rek is gemaakt door een zwager van Christ. In die "ruif" een presentatie van alles wat er beschikbaar is aan boeken en brochures geschreven door Brabantse auteurs.¹

Van den Acker slaagt erin om er een heel bijzondere "Schwung" aan te geven: Hij nodigt in 1978 Nol van Roessel telefonisch uit voor een signeesessie in zijn zaak. Nol is op dat moment met zijn wekelijkse praatje via Omroep Brabant goed bekend – en razend populair - als de Contente Mens. (Eersel, met sinds 1956 de échte, heeft daar voor zo ver ik weet, nooit tegen geprotesteerd!). Van Roessel is zó enthousiast, dat hij de volgende dag al in Eindhoven staat om kennis te maken. Het klikt meteen. Samen bedenken ze een plan, waarbij het mogelijk is om nog vóór het verschijnen van SKON PERTRETTEN een gesigneerd exemplaar ervan te bestellen. Het wordt een geweldig succes. In plaats van de voorzichtig

¹ Jan Spoorenberg, oud-medewerker van het Gemeente-, later Streekarchief herinnert zich dat nieuwe Brabantse uitgaven dáár altijd waren te vinden en dat hij er tussen de middag – op loopafstand van het archief – met zijn collega Jan Melssen vaak heen liep om bij Christ van den Acker in de Standaard Boekhandel even van wat 'verse' Brabantica te proeven.

optimistisch geschatte verkoop van misschien wel 1000 boekjes wordt het –nog voor verschijnen - ruim het dubbele.

Door overname en samenvoeging worden de Standaard boekwinkels als zgn. “assortimentsboekhandels” onderdeel van het Bruna-concern. Christ gaat – net als ooit zoete lieve Gerritje – naar Den Bosch toe. Naar Boekhandel Mosmans, waar hij bedrijfsleider wordt. Een volgende carrièrestap is die van rayonmanager assortimentsboekhandels in het Bruna-concern. Wanneer ook deze in 1991 verdwijnen, krijgt Christ de zorg voor Bruna winkels. Geplaagd door voortdurend wijzigen van beleid, is voor hem in 1994 de maat vol: hij neemt ontslag. Mede door zijn staat van dienst is een acceptabele afronding in de vorm van een project rond het product ‘Boek’ mogelijk. Niettemin moet Christ wel op zoek gaan naar andere werkgelegenheid. Daar sta je dan.

Wat nu?

Hoewel deugdelijk daarbij ondersteund, ervaart hij toch dat solliciteren in je ‘mid fortis’ lastig is. Leeftijd en inmiddels opgebouwd inkomen maken dat niet eenvoudig. Dan valt het besluit om alsnog voor zichzelf te beginnen en te zoeken naar een bestaande winkel die hij kan overnemen. Een stap waarvan zijn omgeving al jaren riep dat hij dat moest doen. In het vroege najaar van '96 komt hij in contact met An van Noort-Huybregts in Eersel. Na vertrek van de oude drukkerij aan de Postakkers naar een grotere locatie zette zij de winkel/kantoorboekhandel daar aanvankelijk voort, maar overweegt nu haar zaak te verkopen. Voor hem een mooie kans denkt Van den Acker. Per 1 maart 1997 start hij met zijn eigen winkel. Boek- en Kantoorboekhandel Huybregts aan de Markt wordt voortgezet onder de naam Bruna. Hoe zo nu Bruna? Christ heeft als onderdeel van zijn uitdiensttreding met de keten een zgn. franchisecontract afgesloten, maar al snel blijkt dat dit geen juiste keuze was. Hij heeft de winkel gekocht, omdat juist hier kansen lagen om te scoren met een flinke afdeling *boeken*. Nièt met branchevreemde producten in het assortiment. Christ beoogde een ander karakter voor zijn winkel. Geleidelijk aan hebben de boeken ook al een meer prominente plaats gekregen. Dat op zich is al een flinke afwijking van de strakke Bruna-formule. Als het 5-jarig contract afloopt, valt een kloek besluit: opzeggen en per maart 2002 verder gaan onder eigen vlag: De Boekenlegger.

Nieuwe mogelijkheden

In de jaren ervoor, m.n. vanaf 2000, zijn twee zaken al duidelijk geworden. Allereerst dat de winkel heel snel uit haar jasje groeit. Om de boekenafdeling meer recht te doen, moet er meer ruimte komen. Die is er in prin-

cipe wel, maar realisatie is niet eenvoudig : de gemeente Eersel moet meewerken en het pand aan de Markt moet daadwerkelijk te koop zijn ten einde met flink wat vierkante meters te kunnen uitbreiden. Het tweede is net zo belangrijk als het eerste. Al direct in januari van de nieuwe eeuw voelt Van den Acker óók een mogelijke wind in de rug aankomen. Goede contacten helpen daarbij. De bekende Duitse uitgeverij TASCHEN zal een boek uitbrengen in nieuwe, nog nooit eerder vertoonde vorm: het immense, exclusieve boekwerk SUMO van Helmut Newton. Een liefst 30 kilo wegend boekwerk van 50x70 cm. Het wordt geleverd met een speciaal voor dit doel door Philippe Starck ontworpen tafel. Van den Acker besluit om "erin te stappen" en het in de verkoop te nemen. Bij De Boekenlegger staat het te pronk. En de prijs . . . ? Drieduizend gulden. Het wordt een groots succes en vormt in feite de start van een heel bijzondere specialisatie: gelimiteerde oplagen van internationale exclusieve boekwerken. Christ van den Acker verwerft er in de loop van volgende jaren nationale, maar ook internationale bekendheid mee. Na Newton volgen andere titels, zoals van Hundertwasser, Araki en Leni Riefenstahl, maar even goed een facsimile uitgave van de Gutenbergbijbel, een oplage van slechts 198 exemplaren, maar met een verkoopprijs van 25000 euro. Helaas verlopen intussen de gesprekken over het pand aan de Markt niet zoals gewenst. Weliswaar geeft de gemeente na 1,5 jaar(!) wel groen licht, maar een akkoord over het pand komt er niet.

Nieuw perspectief

Het is voorjaar 2002 en Van de Acker komt in contact met een projectontwikkelaar die hem vertelt over een plan-in-ontwikkeling voor de Nieuwstraat. Het omvat huur- en koopappartementen met daarbeneden winkels. Een gouden kans! Lang nadenken hoeft niet om een optie te nemen op een winkelpand in dit project. Toch wordt het 2006 eer de winkel opent. Die vier jaren 'wachtijd' geven gelegenheid in alle rust indeling, inrichting en aankleding voor te bereiden. Die wordt met fraai hout en warme kleur sfeervol.

Intussen is de markt voor kantoorbenodigdheden ingrijpend veranderd door de komst van een nieuwe Bruna, HEMA en wat later Action. Voor een zakenman een signaal om naar iets bijzonders te kijken. Het wordt een intieme hoek met luxe pennensets, mooie agenda's, papier en schrijfwaren. Exclusiviteit komt er ook door een galerie in te richten met exposities die elke twee maanden wisselen en 'gevoed' worden door contacten met kunstenaars. Niek Seijkens, én klant én bevriende kunstenaar, helpt daarbij.

Op 21 juni 2006 opent De Boekenlegger, de eerste volwaardige boekhan-

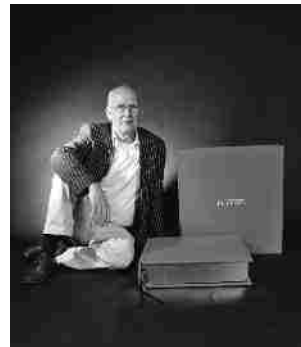
del in Eersel. Bij deze gelegenheid is Christ zelf ook uitgever met een eigen uitgave : "Eersel . . . een zaligheid". Zowel opening als boek zijn een succes. Ook hier zijn de Brabantica waarmee hij in Eindhoven ooit begon, nog een vast zichtpunt in de presentatie.

Intussen is ook de specialisatie in exclusieve uitgaven flink gegroeid en heeft De Boekenlegger al menigmaal aandacht getrokken van de media. Die mag ook als eerste in Nederland "G.O.A.T." presenteren, een 'tribute' aan Muhammed Ali. Met dank aan Taschen en aan Arnold Vanderlyde wordt de presentatie een weergaloos succes. Jaarlijks is er ook een "boekproefavond", waarop steeds weer een of meer bijzondere uitgaven onder de aandacht worden gebracht. Meer dan eens is "Eersel" in de media dan ook te zien in de persoon van Christ van den Acker. Witte handschoentjes, een héél bijzonder boekwerk en een even bijzondere prijs houden de publieke aandacht er wel bij.

Het hoogtepunt binnen deze specialisatie is in 2011. De Boekenlegger verwerft de alleenverkoop voor de Benelux van de titels van een Engelse uitgever. Die brengt uitsluitend luxe, gelimiteerde uitgaven op de markt. Indrukwekkendst daarbij een boek over Ferrari. Het verschijnt in liefst vier verschillende uitgaven in prijs oplopend van 2450 euro tot liefst 250.000 USD. En de belangstelling? De door de uitgever verwachte verkoop wordt verviervoudigd! Een van de eerste exemplaren die De Boekenlegger verkoopt, is in de serie meteen het kostbaarste, de zgn. Diamond Edition : 250.000 USD ofwel 175.000 euro ... Het wordt het duurste nieuwe boek tot dan toe in Nederland ooit verkocht. De pers kan (en wil) er niet omheen!

Er is meer dan werk

In 2012 is Van den Acker 62 jaar en komt het binnen, niet ineens, maar langzaam sluipend en niet te negeren: er zijn naast werk nog meer leuke dingen in het leven. Hij gaat op zoek naar overnamekandidaten voor De Boekenlegger. Dat valt niet mee. Er zijn diverse serieuze, gemotiveerde belangstellenden, maar intussen heeft de crisis fors toegeslagen. Banken zijn, zeker voor starters, uiterst terughoudend en financiering is niet rond te krijgen. In het najaar van 2014 is Christ al bijna drie jaar aan het zoeken naar een geschikte opvolger voor zijn zaak, die inmiddels in de Kempen en ver daarbuiten een klinkende naam heeft. Hij twijfelt er wel eens aan of het zal lukken.

Dat verandert wanneer een makelaar bij hem binnen stapt met de boodschap, dat hij een klant heeft die interesse heeft om het pand te huren. Dit zegt Christ er zelf over: *“Ik had wel even tijd nodig om te beslissen wat ik hiermee aan moest. Hierop ingaan betekende immers dat er een einde kwam aan De Boekenlegger. Iets dat me erg zwaar viel temeer omdat ik wist dat veel van mijn klanten dit zeer zouden betreuren en me zelfs kwalijk zouden nemen”*. Familie en vrienden steunen hem bij een moeilijke beslissing, de onderhandelingen verlopen goed, partijen vinden elkaar en de nieuwe situatie kan 1 november 2015 al ingaan. Met een besluit komt ook je pensioen in zicht, dan ga je akkoord en bent dan ‘met pensioen’.

Een gedenkwaardig slot

In een dorp blijft niet lang iets écht geheim. Ook het aanstaande vertrek niet van De Boekenlegger en niet te vergeten van Christ zelf. Hij heeft zich in zijn Eersels jaren laten zien, bij o.a. het KW café, zich heel betrokken gevoeld en klanten vrienden zien worden. Maar het leven gaat verder en vanaf 31 augustus start in

fasen de verkoop van de winkelvoorraad, waarbij ook mooie “objecten” uit de inventaris gretig worden gekocht. De wat ouderwetse, rood beklede leunstoel die in de winkel noodde om eens even met een boek te gaan zitten, houdt nu elders de herinnering aan De Boekenlegger vast. In september en oktober is er volop leven: er zijn aantrekkelijke prijzen natuurlijk, maar vooral is er gelegenheid om nog eens een praatje te maken met Christ, met de boekhandelaar die wist waarover hij sprak, wat hij in huis had of waarvoor hij kon zorgen.

Op de laatste zaterdag van oktober wordt hij volledig verrast door een grote groep trouwe klanten. Hij wordt o.a. door de burgemeester toegesproken en op de hartelijkste wijze uitgezwaaid naar zijn nieuwe leven. Dat zou – zo was zijn ideaal – hem en zijn vrouw José reisgenot en nieuwe ervaringen gaan brengen. Die zijn inmiddels verwezenlijkt en hem van harte gegund!

Harrie Grielen

(met dank voor een tweetal gesprekken met Chr. van den Acker en aanvulling van Jan Spoorenberg)

HEREN VAN VUGHT IN EERSEL?

Eerder heb ik al iets geschreven over dit onderwerp.1) Nu meer feiten en details.

a) Feiten. De heren waren betrokken bij schenkingen aan het klooster van Postel. In 1173 verkochten Willem van Vught en Berta van Brecht hun allodiaal (eigen) bezit van een vierde deel van de tienden van Bladel en van het patronaatsrecht van de kerk aldaar, om een schenking ervan aan het klooster van Postel mogelijk te maken.2) In 1219 was Boudewijn met zijn moeder Agnes getuige bij een schenking van Hildegond van Bladel en haar kinderen; deze schonken aan het klooster van Postel een stuk grond in Bladel, dat leenhorig was aan de kerk van Oirschot.3) Daniël van Vught, jongere broer van Boudewijn, was omstreeks 1222 getuige van een schenking van penningen uit de opbrengst van een molen in Vorsel (bij Bladel) aan het klooster van Postel en in 1224 bij een schenking van geld aan het klooster om twee godslampen te laten branden in de kerk van Mierde.4) Toelichting. De broers waren in 1219 waarschijnlijk minderjarig. Oirschot hoorde nog bij Vught. Daniël werd omstreeks 1230 heer van Oirschot; hij werd later opgevolgd door zijn zoon. De broers traden, als heer of toekomstig heer van Vught en Oirschot, op bij schenkingen die betrekking hadden op bezit van Oirschot in Bladel en omgeving.

Figuur 1. De eninge van de Kempen in de 13de eeuw.

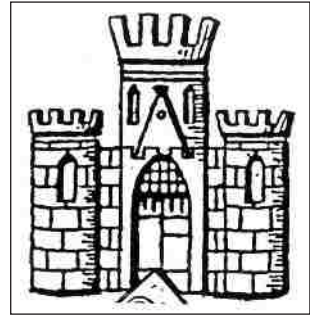
Eninge is een groep plaatsen met dezelfde rechtsregels en één rechtbank voor de openbare rechtspraak, gevestigd in Eersel (zie figuur 1). Het dorp was economisch belangrijk; het lag aan de handelsweg van Antwerpen via Turnhoutervoorde, Eersel, de Kattenrijt (ten zuiden van Schaft) naar Keulen; daar kwam de weg nog bij van Den Bosch naar Eersel, Postel en verder.7)

b) Feiten. Hendrik I was graaf van Leuven (1190 - 1235) en werd later hertog van Brabant genoemd. Hij erfde een bos bij Orthen en stichtte de stad 's-Hertogenbosch op het einde van de twaalfde eeuw.5) Hij wordt in die tijd ook genoemd als vrije leenman van de bisschop van Utrecht in de hele Kempen tot Turnhoutervoorde, met de woeste gronden.6) De graaf van Gelre was een tijdlang in feite de opvolger van de bisschop van Utrecht, althans in een deel van de Kempen. Hij deed in 1203 na een nederlaag in een oorlog afstand van zijn gepretendeerde rechten op "heel de eninge van Cempinne".

Heeft de hertog in Eersel vervolgens, ter garantie van zijn nieuwe bezit, een versterkt huis gebouwd, op opgehoogde grond en omgeven door een gracht? Er is geen bewijs voor. Wel heeft Toon de Raaff (hoofd gemeentewerken) in 1968 bij het planten van een boom langs de straat bij Markt 21 op een diepte van anderhalve meter een fundament van een muur met roodbruine stenen van 24 x 11 x 9 cm gevonden.⁸⁾

Toelichting. Van Asseldonk meent, dat de graaf van Gelre tot 1203 over geheel de eninge van de Kempen heerste en daar vanaf Sint-Oedenrode cijnzen inde. Dit is hoofdzakelijk gebaseerd op een hertogelijk cijnsboek van 1340; het is problematisch, want het veronderstelt dat dit anderhalve eeuw eerder ook al zo was. Het is mogelijk dat de hertog vanaf 1231, toen hij Sint-Oedenrode overnam, vandaar cijnzen ging innen.

Er is in of na 1968 nooit een archeologisch onderzoek aangevraagd en de tijd van ontstaan of sloop van de muur bij Markt 21 is onbekend. Ooit is heel de Markt anderhalve meter opgehoogd, zoals b.v. te zien is in de tuin van nr.21. De Raaff dacht aan het restant van een burcht, zoals afgebeeld op de schepenzegels van Eersel in de veertiende eeuw (zie figuur 2); maar deze hebben ook een symbolische betekenis: een teken van verkregen rechten, van bescherming en zelfstandigheid t.o.v. de omliggende dorpen.⁹⁾

Figuur 2. Tekening van de burcht van Eersel volgens zegels uit de 14de eeuw.

c) Feiten. In 1231 deed de graaf van Gelre ten gunste van de hertog van Brabant afstand van zijn rechten op het graafschap Rode met zijn aanhang tot de Maas. De hertog moest ook nog afrekenen met andere heren. Bij een verdrag met de hertog in 1232 zou alleen Boudewijn heel zijn rechtsmacht over de Kempen behouden, die zijn vader en diens voorgangers bezaten ("omnes iurisdictiones suas super Kempineam solus obtinebit"). Hij droeg wel al zijn eigen bezittingen tussen "Molregrave" en de Maas op aan de hertog en kreeg ze in leen terug. Hij moest ook de heerlijkheid over de helft van het dorp Vught afstaan, behalve hetgeen hij van de graaf van Gelre hield.¹⁰⁾ Boudewijn werd hierdoor afhankelijk van de hertog.

Steurs vermeldt, dat de hertog van Brabant bij de vorming van regionale centra werkte volgens een vast plan: een brede straat in een omsloten gebied met aaneengesloten bebouwing en een kerk of kapel. Dit zou ook in Eersel het geval zijn. Hij waarschuwt in een voetnoot, dat een

kapel in de dertiende eeuw niet het gebouw hoeft te zijn, dat in 1464 kerkrechtelijk kapel werd.¹¹) De Raaff zei, dat de "stenen van 1968" ook gebruikt zijn voor het fundament van de kapel van 1464.

Bij het marktveld hoorden een weg- en een markttoel, maar ook nieuwe kolonisten. De bewoners hadden recht op bijstand, als zij ergens in moeilijkheden kwamen; zij moesten hiervoor een vrijheidsceijns betalen (hoendercijnsen) en hulp geven aan nieuwe kolonisten die konden bijdragen aan de handel.¹²)

Toelichting. Van Asseldonk ziet in Molregrave een kunstmatige Molengraaf ten noorden van Boxtel, maar er is in een document uit 1242 ook een Molregrave bij Mol aan de oostgrens van het markgraafschap Antwerpen vermeld: "vandaer tote Turnhoutervoirt, vandaer tote Moiregawe, van daer rechts weges tote Testelt". In het verdrag van 1232 zal echter Molengraaf bedoeld zijn.

Van Asseldonk vertaalt "iurisdictiones" met rechtsmacht in enkele plaatsen van de Kempen.¹³) Maar er staat "super" in de tekst, dus niet "in", maar "over" de Kempen. "Hij (Boudewijn) alleen" betekent: niet erfelijk; dus van erfelijke volmacht over de Kempen, wellicht ooit door de bisschop van Utrecht verleend, naar afzetbaar ambtenaar van de hertog van Brabant.

d) Feiten. In 1257 verklaarde Boudewijn, "voorheen heer van Vught", dat hij aan de hertog verkocht: al zijn goederen tussen "Molregrave" en de Maas en alles dat hij van de hertog in leen had, als allodium (eigen bezit) of anderszins.¹⁴) Overigens is Boudewijn al in 1246 ontheven van zijn rechterlijke bevoegdheden in de eninge van de Kempen, want dan noemt Hendrick van Herentals zich "schout in Den Bosch en in Campinea". Opmerkelijk is ook, dat in 1254 voor het eerst schepenen van Eersel (samen met de schout van Den Bosch) als getuigen optreden.¹⁵) Schepenen hadden zitting in een rechtbank voor civiele en criminele zaken; zij traden ook op als getuigen en lieten dan alles vastleggen in een akte. Zij waren beëdigd en werden jaarlijks benoemd door of namens de hertog. Dit alles kwam dus in plaats van de oude dingbank van de eninge van de Kempen.

Eersel hoorde tot omstreeks 1300 bij de parochie van de Willibrorduskerk in Waalre, eigendom van de abdij van Echternach; het had eerder al een eigen kerkgebouw. Alleen de horigen en laten (halfvrije horigen, niet aan grond gebonden) die grond van Echternach in gebruik hadden, vielen onder de laatbank van Waalre. Wel hadden vele mensen in Eersel te maken met de tienden, d.i. een tiende deel van de opbrengst van de grond en van het jonge vee, bestemd voor de abdij van Echternach. De

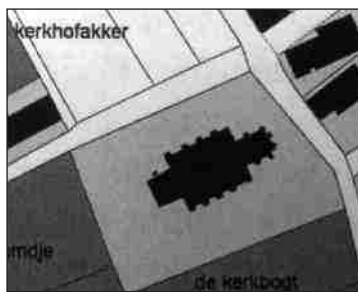
heer van Herlaar had in Waalre in het laatste kwart van de dertiende eeuw namens de abt het voogdijrecht; dit hield o.a. in, dat hij dood- en lijfstraffen moest laten uitvoeren. Hij had dezelfde functie b.v. ook in Hilvarenbeek, Diessen en St.-Michielsgestel.16) Niet in Eersel.

e) Aanvullingen. Het bovenstaande gaat vooral over de tijd van Boudevijn van Vught. Maar wat is er bekend over vroeger en later? De illustere heer Engelbert schonk in 712 of 713 zijn deel van zijn vaderlijke erfenis in Eersel aan Sint Willibrord, die het wat later weggaf aan de abdij van Echternach.17) Het bezit zal vooral in het oosten van Eersel zijn gelegen, waar ook de kerk is gebouwd. Het handelsgebied lag in het westen. Later (in 1521, na verhuizingen) zijn in Schadewijk + Stokkelen 5 vrijheidscijzen vermeld, in de Plaatse (nu Markt) 21 en in Dijk + Kortkruis 9; in de periode 1347-1370 was het aantal schepenen 48, 0 en 25 in dezelfde genoemde straten.18)

Op de Markt zijn geen archeologische opgravingen mogelijk. In de Kerkebogten zijn twee gehuchtjes uit de twaalfde eeuw opgegraven. Volgens sommigen is dit een onderdeel van een algemene verhuizing in Brabant van hoge naar lage grond en een versneld proces van vrijlating van horigen. Maar bepaalde vondsten, o.a. 47 schijfjes leisteen, kunnen wijzen op vaklui, door de abdij van Echternach bijeengebracht, om (in een halve eeuw) kerken te bouwen in Eersel en omgeving. Een ander aspect is, dat in een woning resten van ruitersporen en de punt van een kruisboogpijl (van "hoog bezoek"?) gevonden zijn en in een andere woning resten van fruit, b.v. peer en walnoot (wat wijst op enige welvaart). Juist deze woningen zijn het eerst en het laatst bewoond.19)

Over de dingbank, een openbare rechterlijke instelling in Eersel, is weinig bekend. Uit de Karolingische tijd (waarvan in de Kerkebogten ook sporen zijn gevonden) kan de term Speeldries stammen en overgeleverd zijn als de plaats waar een heer in de open lucht rechtsprak. Misschien was er tot omstreeks 1230 niet veel meer dan een jaarlijkse volksvergadering, waarin er rechtspraak was en keuren (plaatselijke verordeningen) werden vastgesteld of veranderd. Vóór 1230 zal Antwerps recht zijn verleend aan Eersel (zoals b.v. ook aan Oisterwijk in 1212); dit betekent dat men in Antwerpen te hoofde ging om uitleg te vragen over regels. De aangesloten dorpen van de eninge hadden enige zelfstandigheid; dus overleg over plaatselijke aangelegenheden was mogelijk.20)

Pas in 1316 duikt voor het eerst "shertogenhofstat" met toebehoren op. Het wordt dan in leen gegeven aan Marcelis van Oerle. In 1340 wordt het vermeld als "grond van de heer hertog". Het grensde aan het kerkhof van Eersel, aan de weg (kerkepad?) van de Plaatse naar de oude kerk van

Figuur 3. Situatie van de omgeving van de kerk (toestand in 1832).

Eersel en aan de weg van de Plaatsse naar Steensel (zie ook figuur 3). Het is volgens Van Asseldonk aannemelijk, dat de grond afkomstig is van een andere heer.²¹) Wie?

f) Conclusies. Nergens wordt een naam genoemd van de leider van de dingbank van de eninge in Eersel. Maar in het verdrag met hertog Hendrik I in 1232 is vastgelegd, dat Boudewijn van Vught zijn rechtsmacht over de Kempen mocht behouden, al was dit beperkt tot hem alleen. Dus ook in Eersel? Hij werd in 1246 ontheven van zijn bevoegdheden door hertog Hendrik II (1235 - 1248), mogelijk omdat hij niet voldeed aan de eisen, die o.a. bij het Antwerps recht golden. Hertog Hendrik III (1248 - 1261) heeft de toestand geconsolideerd door invoering van een schepbank in Eersel. Hij zal toen hier ook het grondbezit van Boudewijn (met zijn "dienstwoning"?) hebben overgenomen, dat later werd aangeduid met "shertogenhofstat". Was dit het einde van de heren van Vught als rechter in Eersel? Zij worden als zodanig in de documenten niet genoemd, maar het is mogelijk en het past in de feiten die bekend zijn. Er is ook geen andere naam genoemd.

Christ Thijssen

Noten

- 1) Chr.Thijssen, Een nieuwe kijk op de Willibrorduskerk en middeleeuws Eersel, in: De Rosdoek nr.144 (2012), blz.8-32; aldaar blz.9-10 en 15.
- 2) ONB I nr.69 = H.P.H.Camps (ed.), Oorkondenboek van Noord-Brabant tot 1312, deel I nr.69. In de tekst van deze verzamel-oorkonde staat Vctene of Vichtene, maar volgens het register van Camps is dit Vught.
- 3) ONB I nr.116.
- 4) ONB I nr.122 (Hute = Vught) en nr.128 (Wcte = Vught).
- 5) ONB I nr.77.
- 6) A.C.E.Koch, Oorkondenboek van Holland en Zeeland, dl.1 (1970),nr.73: "totam Kempineam usque Turnhout-ervoerde cum mancipiis, predis, silvis, campis". M.van Asseldonk, De Meierij ontrafeld (2003), blz.269-270.
- 7) ONB I nr.99. Th.H.M.Melssen, Het wapen van Eersel, in: Drie Zaligheden (1989), blz.49-74; aldaar blz.55-56 met figuur 1. Van Asseldonk, a.w. blz.268-269.
- 8) W.Thijssen, "Na 35 jaar geef ik hem aan", in: De Rosdoek nr.114 (2005), blz.22-26
- 9) Melssen, a.w, blz.64 met figuur 2. B.Aarts, Terborg. Faktor in de middeleeuwse geschiedenis der "Tilburgen". in: De Lindeboom, jaarboek V (1981), blz.48-69; aldaar blz. 55, 63-64.
- 10) ONB I nrs.153 en 160.
- 11) W.Steurs, Naissance d'une région. Aux origines de la Marie de Bois-le-Duc (1993), blz.251 en 254. Chr.Thijssen, De Mariakapel op de Markt van Eersel, in: De Rosdoek nr.152 (2014), blz.9-19; aldaar blz.9.
- 12) D.Vangheluwe, Eersel, een vrijheid, in: De Rosdoek nr.147 (2013), blz.8-13; aldaar blz.9.
- 13) ONB II (digitaal) nr.991. Schepenen van Antwerpen hebben in 1242 de toltarieven vastgesteld (in het Latijn) en hierbij ook de grenzen van het markgraafschap Antwerpen aangegeven; de vertaling ervan is gemaakt

- tussen 1350 en 1450. Van Asseldonk, a.w., blz.287-288.
- 14) ONB I nr.266. In de tekst staat: Boudewijn verkocht "omnia bona inter Molregrave et Mosam que de ipso domino duce tenebamus in feodum vel alter in allodio aut alio modo, in sicco, humido, hominibus feodalibus, ministerialibus, villis aut rebus aliis."
 - 15) Melssen, a.w., blz.52-53. ONB I nr.254.
 - 16) A.-J.Bijsterveld, Het domein van de abdij van Echternach in Waalre en Valkenswaard, in: Het Kempenproject dl.3 (1989), blz.57-96; aldaar blz.62, 78, 82.
 - 17) ONB I nrs.5 en 9.
 - 18) Vangheluwe, Eersel, een vrijheid, blz.10-11. Dezelfde, Dingbank Eersel 1350-1450, in: Trompetter Kempen van 7 april 2000.
 - 19) M.Lascaris, Opgravingen in Eersel-Kerkebogten (2011), blz.235-236.
 - 20) Vangheluwe, De oude kern van Eersel, in: De Rosdoek 137 (2011), blz.4-13; aldaar blz.9. Van Asseldonk, De laatmiddeleeuwse traditie en de oorsprong van de gemeenten en heerlijke rechten op de wildernis in de Meierij van 's-Hertogenbosch, in: Noordbrabants Historisch Jaarboek, dl.30 (2013), blz.13-49; aldaar blz.21 noot 50. Melssen, a.w., blz.57.
 - 21) Vangheluwe, Eersel, een vrijheid, blz.4 met figuur 3. Van Asseldonk, De Meierij ontrafeld, blz.264-265 met noot 73. De huidige kerk zal niet op dezelfde plaats als de oude kerk hebben gestaan, want dan zou er lange tijd geen kerkgebouw beschikbaar zijn geweest. Alleen vóór de huidige pastorie is nog ooit een opgraving mogelijk; zie Chr.Thijssen, Waarnemingen van een grafdelver, in: De Rosdoek 50 (2014), blz.21-24; aldaar blz.21. Verder is nu alles rond de kerk bebouwd of wordt bebouwd met een flat.

VUFTIG JAARGANGEN DOORGESPIJT II

Een terugblik op Rosdoek 55 t/m 116 (1991 – 2005) verenigingsblad van de Heemkundige Studiekring de Acht Zaligheden.

Inleiding

Dit deel II van mijn 3-delige serie over 'vijftig jaar Rosdoek' heeft een wat andere opbouw dan het eerste deel.

In de voorliggende aflevering zullen meer namen van scribenten, bestuurs- en redactieleden en van leden die op een andere wijze hun bijdrage leverden, de revue passeren, een 'gevaarlijke onderneming, omdat u zeker namen zult missen, die het ook verdienden genoemd te worden. Dat heemkunde in deze periode (nog) volop in de belangstelling stond, moge blijken uit de groei van het aantal heemkundekringen in onze provincie; juni 1998 trad de 110e kring toe!

In aflevering I verzuimde ik de 'namen van het eerste uur' te noemen, hetzij van het bestuur of redactie, hetzij als schrijver van teksten.

In aflevering 2 van onze Rosdoek stonden onder het kopje 'voorlopige redactie' 2 namen, te weten die van Mej. C. van Leersum en van dhr. C. Cornelissen; vanaf aflevering 9 was het 'voorlopig' vervallen en had, naast bovengenoemden, dhr. P.A. van Dijk zitting genomen in de redactie.

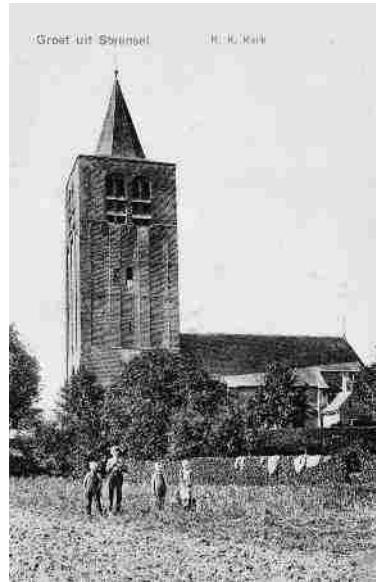
En wie waren zoal de eerste scribenten, van wie in de eerste 50 afleveringen geregeld een artikel verscheen? Dat waren o.a. de heren Strijbos, Bie-

mans, Cornelissen, Fokkelman (onze 1e secretaris), Huijbers, Van de Ven, Van Dijk, Kakebeeke en Vangheluwe (5 laatstgenoemden zaten mei 1977 ook in het bestuur!). Andere scribenten, die geregeld 'voorbij kwamen', waren de heren Knapen, Van Hout en Van der Aalst.

De voorzitters in de j' 1990-2005 waren de heren Van de Ven, Cornelissen en Teunis en dhr. Jenniskens was jaren onze penningmeester..

De redactie – de heren Van der Aalst, Backbier, Van de Biggelaar, Van Hout, Huijbers, Kockx, Cornelissen en Vermeulen - zorgde er tussen 1990 en 2005 voor, dat er 4x/jaar een Rosdoek verscheen. Maar begin j' 90 kwamen er 2 jaar lang niet 4 maar slechts 3 afleveringen uit, dit om financiële redenen. Het bestuur besloot in 1997 de contributie te verhogen

en 3 jaar later is er een ledenwerfactie opgezet om de financiën verder op te vijzelen; het leverde 30 nieuwe leden op! Er verschenen in deze periode 3 bijzondere afleveringen van de Rosdoek. Zo kwam Rosdoek 82 op 25 juni 1997 uit, precies 50 jaar na de oprichting van onze heemkundige studiekring. Rosdoek 83 – 60 pagina's dik! – werd geopend met een verslag door voorzitter Van de Ven over de 'heemkundige hoogtepunten' van onze kring; verder stond deze aflevering vol met artikelen van trouwe scribenten, te weten de heren Biemans, Strijbos, Huijbers, Vangheluwe, Van Hout, Van de Biggelaar, Cornelissen en Van Kessel. Rosdoek 100 tenslotte was gestoken in een chique kaft en gevuld met bijdragen van de meeste hierboven genoemde auteurs, aangevuld met de schrijvers Grielen, Arts en Van Zoeren. Nog niet genoemde trouwe scribenten waren de heren Van der Aalst en Thijssen.

Gotische dorpskerken en torens van de Kempische zandgronden

Wat is er zoal voor de leden gedaan en georganiseerd?

Artikelen in de Rosdoek: losse en in serie

Opnieuw werden diverse, interessante onderwerpen besproken, zoals Geunshont en weerwolf (over de eerste protestantse schoolmeester in Eersel 1648-1653), Joden in Eersel (18e eeuw; waaronder de voorvader van de grondlegger van de Bijenkorf), Boeven van de Boevenheuvel, Over het (nog altijd mysterieuze) kasteel van Eersel, over een Ramp in Eersel door 'gewel-

dige hagelslag' in 1900 en een bede om hulp: 'om onze landbouwers, die grotendeels arm zijn', meent de burgemeester 'een beroep te mogen doen op de milddadigheid van alle edelmoedige menschevrienden' (giro 999 wordt opengesteld!), etc. Dit waren zgn. 'eenmalige artikelen'.

Aan enkele onderwerpen, die 'in serie' verschenen wil ik wat extra aandacht besteden.

Mei 1977 meldt het bestuur dat de inventarisatie van alle kerken en torens, behorend tot de Kempische Gotiek 'een grootse actie' wordt. Mooi is, dat Brabants Heem een 'stevige subsidie' toekent en bij het verzamelen en verwerken van de eerste gegevens zijn de heren Huijbers en Strijbos betrokken. Rosdoek 28 wordt al geheel gewijd aan de laat-Middeleeuwse kerken en torens in onze regio. Het duurde echter tot afl. 42/dec. '86 tot er een archief 'Dorpsgotiek' was opgebouwd, waaruit voor publicatie kon worden geput. T/m Rosdoek 65 zou er bijna in ieder nummer één of meerdere (laatgotische) kerken uit onze regio minutieus besproken worden door architect Strijbos.

Historisch onderzoek van de Dingbank Eersel 1350-1450

In Rosdoek 68/dec. 1993 geeft auteur Vangheluwe een overzicht van de door hem te behandelen onderwerpen, te weten 'schepenen, naamgeving, grondbezit en verpachting van de hertogelijke bezittingen in de dingbank (rechtsgebied) Eersel', waartoe ook behoorden Hoogeloon, Casteren, Duizel, Bergeijk, Riet- en Westerhoven, Dommelen en Borkel en Schaft. De voornaamste bron is het cijnsboek van de Hertog van Brabant. 'Cijns' is het bedrag dat een eigenaar jaarlijks moest betalen aan de oorspronkelijk eigenaar, dus de hertog. In verhouding tot pachtgelden waren deze bedragen klein, maar waren voor de hertog middel om nog steeds bepaalde rechten te doen gelden. Vangheluwe publiceerde bovendien de resultaten van twee andere onderzoeken, nl. Vergelijking van twee hertogelijke cijnsboeken van Bergeijk en Beroepen uit cijnsboek 45044.

Camer van den Arme in Antwerpen

In Rosdoek 79/sept. 1996 maken de leden kennis met ene Sixtus, die in oktober 1628, net 4 maanden oud, door de Camer naar Hapert is gezonden 'ter verzorging', tegen een vergoeding van fl. 20,-/jaar. Sixtus wordt heen en weer geschoven tussen verschillende pleeggezinnen, om als 20-jarige in Antwerpen terug te keren. In een volgend artikel vertelt auteur Th. van der Aalst iets over de gezondheidstoestand van ene Jeronimus, die dusdanig last heeft van zijn 'fondament', dat hij noch zittend werk kan doen, noch op de schapen kan passen. Elders lezen we over de pas-

toor van Bladel, die voor het Antwerpse pleegkind Pieterken, die in Bladel is blijven wonen en gaat trouwen, bemiddelt om nog een uitkering uit Antwerpen te krijgen: de Camer keert eenmalig fl. 9,- uit aan haar vroegere pupil. Na 1660 neemt het aantal 'uitbestedingen' naar Hapert steeds meer af. De Camer bemoeit zich ook met de vorming van Kempische jongeren, omdat mogelijkheid tot scholing in de kleine dorpen zeer gering is die tijd. Een kind uit Reusel bv. gaat naar Antwerpen voor scholing, terwijl omgekeerd – ter compensatie van het kostgeld voor de ouders in Reusel – een Antwerps kind ter verzorging naar Reusel komt. Tot zover e.e.a. over de 'Camer'

Geschiedenis van de coöperatieve (stoom)zuivelfabrieken in de Kempen

April '92 meldt het bestuur, dat het onderzoek naar de boterfabrieken, gestart in 1990, in een eindfase begint te komen. Door reconstructie van deze eerste kleine vorm van industrialisatie zou ook inzicht verkregen worden in de sociaalmaatschappelijke ontwikkeling in onze regio. Direct wordt de vraag gesteld of de resultaten van het onderzoek in boekvorm gepubliceerd zal worden of in de Rosdoek in meerdere afleveringen. September '94 geeft dhr. Langbroek, coördinator van de verschillende werkgroepen in dezen, een inleiding op de verslagen in de komende Rosdoeken. Het onderzoek richt zich op de stoomzuivelfabrieken, opgericht tussen 1913 en 1917, te weten de St. Benedictus te Eersel, St. Ber-

Geschiedenis van de coöperatieve (stoom)zuivelfabrieken in de Kempen

nardus te Bergeijk, St. Pancratius te Hoogeloon, St. Isidorus te Bladel en St. Jan te Oerle. Rosdoek 75 is geheel gewijd aan de 'boterfabrieken' en in het laatste artikel wordt verslag gedaan van het opgaan in 1947 van genoemde fabrieken in Zuivelvereniging 'De Kempen'. Een interessant verslag, mede door de medewerking van oud-werknemers, geïnterviewd door de werkgroepen.

Verslagen van de Commissaris van de Koningin in Noord-Brabant 1895-1924

Mr. Arthur E.J. Baron Van Voorst tot Voorst bezoekt gemiddeld 1x/4 jaar elke gemeente in Brabant en maakt daar reisverslagen van. Deze staan vol met interessante, soms schrijnende of vermakelijke wetenswaardigheden, maar schetsen slechts een klein en veelal gekleurd beeld. Gekleurd omdat de commissaris de meeste informatie krijgt van B&W en van de enkeling, die op audiëntie mag komen. Toch geven ze een aardige indruk van het leven in de Kempen van ruim een eeuw geleden.

De reisverslagen werden in 2004-05 bezorgd door Winfried Thijssen, waarbij aan de orde kwamen de bezoeken aan Duizel, Eersel, Hoogeloon, Oerle, Riethoven, Veldhoven en Zeelst.

In het kort volgen hier een aantal anekdotes per bezocht dorp.

Duizel 1899: 'Op audiëntie kwam de pastoor, hij had niets te vertellen'; de burgemeester is na sluitingstijd aangetroffen in een herberg en geverbaliseerd; zorg om de 'kleine waterleidingen' die met name door buurgemeenten te weinig zouden worden doorgespoeld... Duizel 1920: de commissaris maakt zich ongerust over 'de drukte op den weg Eindhoven-Reusel', waardoor 'het zeer gewenscht zou zijn, dat den trambaan [...] overgebracht werd naar een eigen baan'.

Eersel 1899: bij zijn 2e bezoek merkt Van Voorst tot Voorst op, dat bij raadsverkiezingen in Eersel degene die de meeste drank weggeeft, de meeste stemmen krijgt... Eersel 1903: hij noemt de geest van de bevolking goed, ondanks het feit dat er 'thans 70 sigarenmakers zijn'; burgemeester De Kort blijkt na zijn overlijden fl. 150.000,- aan de kerk nagelaten te hebben voor de stichting van een nieuw 'liefdehuis'; bij zijn bezoek van 1907 hoort de commissaris dat de gemeente ook fl. 1000,- heeft bijgedragen, maar daarvan 'grooten spijt had, omdat de zusters zoo rijk zijn, dat ze met haar geld geen raad weten'. 1920: Het raadhuis voldoet niet meer, voor de brandspuit en amigo (uitschuifladder) zal er een nieuw gebouwtje moeten komen. In 1924 wordt o.a. verslag gedaan van de gift van fl. 20.000,- door Mej. Mirandolle voor 'electrificatie' van de hele gemeente, en vermeldt de commissaris de aankoop van het huis van dokter Bakhuizen van den Brink – de Drietip – voor de dominee.

Eveneens een gift van de rijke juffrouw uit Amsterdam, 's-zomers wonend op de Hees. Hoogeloon 1899: 'De sigarenmakers van Hoogeloon, allen geboortig van daar, [...] geven hun loon aan vrouw of moeder af', maar in 1911 is Van Voorst minder positief over deze beroepsgroep: 'Ten gevolge van de inkwartieringen van de Belgische vluchtelingen wordt er weer meer drank gebruikt. [...] De moraliteit gaat achteruit'. Riethoven 1899: 'Riethoven is eene doodarme gemeente' en 'de burgemeester had een flesch wijn bij den pastoor geleend, om mij te schenken', iets wat de commissaris overigens afsloeg. Melding wordt

gemaakt van de 'gedwongen winkelnering' bij sigarenfabrikant Van Deyck; de sigarenmakers zijn verplicht bij hem hun kruidenierswaren en manufacturen te kopen.

Veldhoven 1899: over de veldwachter staat genoteerd, dat 'hij geen omgang met de bevolking houdt' en daardoor 'veel prestige' heeft. In 1907 zijn er klachten over het ongeregeld rijden van de tram: 'het schijnt dat het trampersoneel tusschen Eindhoven en Reusel mag doen wat het wil'.

Zeelst 1900: Zeer positief is de onderwijzer van de 1e klas over de 'bewaarschool der zusters': 'de kinderen zijn meer bevattelijk om te leren als ze van de bewaarschool komen', dan toen ze direct van huis kwamen'. 'Ze kunnen nu spreken. [...] Ook de properteit laat nu niet meer zooveel te wenschen over als vroeger'. In 1920 blijkt Zeelst al een brandspuit te hebben, maar 'gelukkig komt er nooit brand, want er is heel geen water, Zeelst ligt hoog'.

Tot zover iets over de Reisverslagen van de Commissaris van de Koningin.

Lezingen

Niet alle lezingen tussen 1990 en 2005 zijn gedocumenteerd, maar soms zijn ze aangekondigd en soms zijn er, zoals begin 2000, verslagen van ge-

maakt, met name door dhr. Piet Vermeulen. Ik noem hier enkele van de slechts 18 lezingen, die ik heb kunnen achterhalen over de genoemde periode: 'Reizen in Noord-Brabant in de 19e eeuw', 'Karel V, Keizer van het H. Roomse Rijk', 'Genealogie, een boeiende hobby', 'De Begijnen' en 'Help, de dokter komt. Van piskijker tot CT-scan'.

Excursies

Er is weinig 'op pad' gegaan door de leden en dat lag niet echt aan het bestuur. Juni 1992 werd nog een bezoek afgelegd aan een 16e -eeuwse boerderij in Vessem, ingeleid door architect Strijbos. In 2000 stonden er 2 excursies gepland: één ervan – bezoek aan de toren van Oirschot met beklimming onder het spel van de beiaardier – ging door, de andere – bezoek aan Rolduc - is afgelast wegens gebrek aan belangstelling, het bestuur gaf blijk van haar teleurstelling in de volgende Rosdoek. Meer excursies heb ik niet kunnen vinden, erg mager dus...

Tips nieuwe boeken

In de rubriek 'Van de boekenplank', 4 jaar verzorgd door dhr. H. Huybers en vanaf Rosdoek 73 t/m 116 door dhr. C. Cornelissen, worden de leden op de hoogte gebracht van interessante uitgaven op heemkundig gebied. Ook houdt dhr. Th. van der Aalst jarenlang bij welke artikelen uit Belgische ruilabonnementen voor onze kring interessant zijn.

Welke aandacht is er voor leden?

Bij overlijden van leden, die veel voor onze studiekring betekend hebben, verschijnt er in de eerstvolgende Rosdoek een In Memoriam. Ik noem hier enkele namen, te weten de heren A.D. Kakebeeke, erelid en 'vader van de heemkunde in onze regio'; Gerrit Beex, medeoprichter van Brabants Heem en de Acht Zaligheden; J.L.A. Stevens, oud-voorzitter; pastoor Harrie Beex, van 1953-1983 voorzitter Brabants Heem; J.A. van Hout, 9 jaar redactielid; Theo van de Ven, lid vanaf begin studiekring en vele jaren voorzitter.

De heren Strijbos en Van de Ven ontvangen – op voordracht van de Acht Zaligheden - een bronzen legpenning van Brabants Heem, en mevr. Rijken en dhr. Witmer een zilveren draaginsigne vanwege hun bijzondere inzet voor onze kring.

Ook leden, die 50, 40 of meer dan 25 jaar lid zijn, worden op gepaste wijze in het zonnetje gezet; 50 jaar lid waren in 1997 de heren Van der Aalst en Van de Ven, de heer Van Hout 40 jaar; meer dan 25 jaar lid zijn op dat moment de heren Biemans en Vangheluwe, en de echtparen Cornelissen en Strijbos. Ook is er altijd speciale aandacht voor een bestuurslid dat na 'een lange staat van dienst' afscheid neemt, zoals mevr. T. van

Leersum, na 20 jaar het penningmeesterschap beheerd te hebben.

Wat wordt er van de leden gevraagd?

Meer dan eens is aan de leden gevraagd zitting te nemen in een van de werkgroepen, zoals het team, dat onderzoek deed naar 'de kadastrale gegevens van Eersel in 1832', de werkgroep, die de kerken en torens, behorend tot de Kempische Gotiek inventariseerde, het team, dat de vijf stoomzuivel-fabrieken in onze regio in kaart bracht, etc. Nadat de Eerselse Markt in 1993 de Brabantse Monumentenprijs ontvangt, wordt aan de leden gevraagd historische buitenplaatsen in onze regio voor te dragen om mee te dingen naar de Monumentenprijs van 1997. Een andere keer 'moeten' de leden herinneringen rondom oude devotie inleveren en voor de viering van het gouden jubileum is aan de leden gevraagd foto's aan te dragen. Namen mogen genoemd worden van (on)bekende Brabanders, wier namen mogelijk opgenomen zouden worden in een volgend deel van 'Brabantse Biografieën'. In ieder geval één keer geeft het bestuur duidelijk aan teleurgesteld te zijn na een oproep mee te werken aan het onderzoek naar nog bestaande en al verdwenen kloosters in onze regio... te weinig (of zelfs geen?) aanmeldingen... het project wordt afgeblazen. Soms zijn de leden gepolst of er belangstelling is voor het volgen van een bepaalde cursus. Over al dan niet doorgaan daarvan heb ik niets kunnen achterhalen.

In welk opzicht is de inhoud van Rosdoek 55 t/m 116 anders dan die in de nr's 1 t/m 54?

Er is duidelijk minder 'archeologisch nieuws', het aantal bijdragen/teksten nam aanzienlijk toe. Minder cursussen zijn aangeboden, nauwelijks waren er excursies en helemaal geen bezoeken meer naar/van andere heem-kundige kringen, meer boeken zijn besproken en er is veel meer aan de leden gevraagd, zich in te zetten voor onze studiekring. Vermeld werden niet meer: verslag van de activiteiten van het afgelopen jaar, het jaar-programma van het lopend jaar en het financieel verslag.

Ten slotte: van welke bijdragen heb ik zelf het meest genoten?

Zonder andere boeiende en interessante teksten teniet te doen, genoot ik het meest van de verhalen over 'mensen', hun hebbelikheden en ondeugden, hun strijd om het bestaan, hun vreugde en verdriet, etc.

In Rosdoek 173 zal het 3e en laatste artikel over dit onderwerp verschijnen.

Leny Voortman, November 2019.

VICTOR JACQUET: ZIJN VERBLIJF OP HET KASTEEL IN DUIZEL

Sandra Hakkens vond tijdens haar zoektocht naar informatie over het kasteel in Duizel een dagboek, geschreven door de Franse bediende Victor Jacquet. Hij verbleef een aantal weken op het kasteel in Duizel. De tekst hieronder is ingekort. Voor wie de hele tekst wil lezen of er vragen over heeft, kan terecht bij Sandra: a.d.c.hakkens@gmail.com

Victor Jacquet is zeventien jaar wanneer twee zeer gefortuneerde jongemannen (David en Elmer) hem inhuren als persoonlijk assistent tijdens hun rondreis door Europa. Zijn taken bestaan uit het regelen van bankzaken, het betalen van alle rekeningen en de reizen en bagage regelen.

Ze verblijven eerst op kasteel 'de Marchienne au pont Hainnaut', daarna vertrekken ze richting Nederland, waar ze bij de douairière, Louisa Brown O'Meara, moeder van baron Emile Ernest de Cartier de Marchienne, verblijven. Victor reist met 15 koffers per trein, de rest van het gezelschap (admiraal Winslow en Ms. Korburne, familie van de jongens) reist per koets.

Victor Jacquet

Dagboek¹ (1912 of 1913)

Ik nam de trein op het station van Brussel, op weg naar Nederland. Aangekomen op het station Turnhout moest ik uitstappen en een andere trein nemen waarmee ik naar de grens reed (.....)

In Turnhout moest ik twee uur wachten, ik had mijn bagage bij elkaar gezet op het perron dek en gezeten op een koffer keek ik naar de weg en zag honden gespannen aan karretjes die voorbijtrokken.

Ik liep voor de menner langs die in de kar zat en het gespan stuurde, als paarden met leren tuig, verbonden met de honden ervoor.

Ik constateerde dat de honden spannen zich heel snel verplaatsten.

Een man op leeftijd -zestig jaar- kwam naar me toe en sprak me aan in het Vlaams. (.....)

¹ Het dagboek is zoveel mogelijk vertaald zoals Victor het heeft geschreven. Sommige zinnen lopen niet goed, dit is zoveel mogelijk behouden gebleven. Hier en daar zijn zinnen een klein beetje aangepast en zijn leestekens toegevoegd om de tekst beter te laten verlopen.

Hij verzekerde mij, dat hij zou zorgen voor de bagage. Ik hoefde me geen zorgen te maken over de bagage. 'Ik pak de volledige verantwoordelijkheid', zei hij.

'Je moet in je trein blijven tot aan het eindpunt aan de Belgische grens. Je stapt uit bij café "Trancemarchant", de eigenaar spreekt Frans, het is een vriend en hij zorgt ervoor dat je bagage de douane passeert en vervolgens zal hij je bagage in de trein naar Nederland zetten, in de 1e klas. Terwijl we met de dames praten wordt koffie met koekjes geserveerd en een likeurtje (jenever).

(.....)

De trein arriveerde op het station, ik bedankte hen voor hun gastvrijheid (.....).

Alles verliep op rolletjes en mijn bagage passeerde moeiteloos de douane en werd in de trein naar Nederland gezet, in mijn 1e klas compartiment. Het sneeuwde en het was niet warm, ik merkte op dat de locomotief twee schoorstenen had, het was een model uit 1888, op elk station stopte de trein, en jonge mensen openden de deuren, ze droegen mannenbroeken vastgebonden bij de enkel, het was merkwaardig om te zien maar geen van allen sprak Frans.

Aangekomen op het eindpunt, was het hondenweer en sneeuwstorm, gelukkig voor mij wachtten twee rijtuigen en mijn bagage werd in een gesloten rijtuig gezet, ik nestelde me in de andere met een jong meisje dat ik heb leren kennen in Chateau de Marchienne; mijn begeleidster/tolk.

De twee rijtuigen namen de richting van het kasteel. Het moet acht uur geweest zijn toen wij in het kasteel van Duizel arriveerden.

Iedereen wachtte me op voor het eten, wat een feest, ja ik was vermoeid, de maaltijd was snel genuttigd, dat deed me plezier, een dienstknecht leidde me naar een

mooie kamer naast die van de jonge Amerikanen.

De kamer was goed verwarmd, dat maakte me vrolijk, ik had besloten de volgende dag een gat in de dag te slapen, ik heb geslapen als een roosje.

Om tien uur bracht een dienstbode mijn ontbijt, een grote kop koffie met melk, boter en gegrild brood, en gepelde kastanjes. Nadat ik aangekleed was, klopte ik op de deur van de jongelui, ik ging naar binnen, de ruimte was leeg, een jonge dienstster die goed Frans praatte zei me dat alle jongeren voor vijftien dagen vertrokken waren voor een jachtpartij op een kasteel aan de Duitse grens, ze waren vertrokken in een arrenslee. Bij deze kou beklaagden ze David die erg kouwelijk was, Elmer was veel beter bestand.

Een tiental dagen gingen voorbij om in alle rust de rekeningen van de zaken van de jonge mensen weer in orde te krijgen.

(.....) Miss Korburne kwam enkele dagen later terug van Parijs en onze jagers waren verrassend weer terug. David was ziek, twee dagen in bed. Enkele grogs en hij was hersteld, wij profiteerden en maakten na de middag een wandeling naar de stad, we waren in de Grand Cafés en we genoten van Whisky en een Gin cocktail. David zei dat hem dit goed deed.

Ik zag dat hij het gezelschap van de oude vrouwen van hoge stand, die er onaantrekkelijk en indiscreet uitzien en vaak het kasteel bezochten niet meer op prijs stelde. De douairière is oud en onaantrekkelijk om te zien; ze loopt op haar eind².

Zaterdagmiddag vertelden de twee Belgische dames me dat we zondagmorgen naar de kerk zouden gaan in het naaste dorp. 'U gaat met ons mee, we vertrekken allen om exact 9.30 uur.' Ja, met groot genoegen. Ik was dicht bij de opstapplaats toen Elmer vroeg of ik naar zijn kamer kwam om me te ontmoeten, want zij gingen ook naar de kerk met de hele familie maar allen met de karrenslee want er lag veel sneeuw.

Ik vertrok te voet dwars door het park³. Ik kwam dicht bij een kleine beek, ik kon de brug niet vinden, ik was verdwaald. Terwijl ik het geluid van een klok hoorde ik sloeg ik rechtsaf, ging over een brug, ik liep harder want ik had de klokkentoren bemerkt.

Ik liep de deuropening (portiek) binnen. Vier mannen stonden dicht bij

²De douairière, Louisa Brown O'Meara, moeder van baron Emile Ernest de Cartier de Marchienne, zou nog zo'n 22 jaar leven; ze sterft in 1935.

³Vermoedelijk liep hij over het Domineespad richting Hoogeloon.

Waarschijnlijk wordt hier pastoor bedoeld; waarschijnlijk in de oude kerk van Hoogeloon

de touwen, de prediker begon zijn preek, ik merkte dat de vrouwen rechts zaten en de mannen links, ik durfde niet meer door te lopen tijdens de preek, hij sprak Vlaams.

Ik constateerde dat deze man van vijftig jaar me zag en zijn stem verhief, ik bewoog niet en bleef dicht bij de wijwaterbak/doopvont en de vier klokkenluiders.

Ik probeerde te begrijpen wat de prediker zei terwijl hij me bestraffend aankeek. Plotseling, alsof hij door een bij was gestoken, verhief hij zich en wees met zijn vinger naar de deur.

Ik begreep dat deze woorden voor mij bedoeld waren en de vier klokkenluiders drongen me naar de uitgang. Ontevreden met mezelf, niet wetend wat te denken van dit incident, of het mijn fout was, me geen raad wetend, ging ik terug naar het kasteel.

Ik hield dit incident voor mezelf en vertelde het niemand.

Hoe het incident op het kasteel is aangekomen, ik werd in contact gebracht met twee mannen die me enkele vragen stelden over het onderwerp.

Over het incident wilde ik niet veel kwijt en gaf aan dat het mijn fout was, ik was er niet op tijd.

Deze reprimande werd een mooi verhaal voor de prediker.

Ik wist niet wat er werd voorbereid. De vier klokkenluiders werden opgeroepen vragen te beantwoorden over het onderwerp.

De volgende zondag ben ik niet naar de mis gegaan en bleef op het kasteel want die dag was er een grote receptie.

Onze prediker was uitgenodigd op deze lunch.

Aan het eind van de maaltijd, bij de borrel, onderbrak Madame la Princesse (Douairière) de conversatie en begon over het incident dat in de kerk had plaatsgevonden.

De zondag ervoor had zij aan de prediker bijzonderheden over het incident gevraagd, vervolgens gaf ze hem het rapport van vier getuigen. De hele conversatie vond in het dialect plaats. Ze werd furieus.

Ze wilde deze man straffen, die een goede les verdiende.

Ze eiste voor het hele gezelschap aan tafel dat hij naar voren kwam.

Hij moest excuses aanbieden en vergeving vragen voor dit incident.

Hij werd erg ongelukkig en wist niet wat te doen.

Wat mij betreft, ik ging over in het Engels en nam de zaak op als een grapje.

De volgende morgen tijdens het ontbijt van acht uur vertelden de Belgische dienstbodes me dat ik

's middags uitgenodigd was om thee te komen drinken bij de prediker.

Zij zouden me vergezellen. Het was een opdracht.

Het jonge meisje hielp met vertalen, ze was heel aardig.

De twee Gentleman waren een paar dagen weg, ik was dus vrij, maar het stond me tegen dat ik direct met de prediker geconfronteerd werd, die geen woord Frans sprak.

Hij woonde in een klein huisje omringd door een tuin.

Wij kwamen aan, hij liet ons wachten en wij roken een heel ranzige lucht. Er was een dame aanwezig, die thee serveerde met amandelkoekjes, kastanjes en tot slot likeur.

Gedurende ons verblijf op het kasteel moest ik hem een keer per week bezoeken, dat was mijn opdracht, om dit voorval direct tegenover de bevolking aan de kaak te stellen, maar ik zou in deze kerk geen voet meer zetten.

De feesten en partijen liepen op hun eind, mijn jonge vrienden leken hun levenskracht verloren te hebben. Vermoeid door de kou, die hardnekkig voortduurde, besloten ze terug te keren naar Parijs, maar ondertussen om weer wat te herstellen, bleven er nog een paar dagen over.

Het vertrek van het kasteel werd begeleid door een stoet, met een cavalerie brigade die ons begeleidde naar het station van Breda-Tilburg. (.....)

Sandra Hakkens

Ad Kokx v.o.f.
Witgoed

Ad Kokx
Witgoed

reparatie en verkoop van was- en koelapparatuur

Sigarenmaker 10D
5521 DJ Eersel
Tel. (0497) 51 33 69
Fax (0497) 53 43 65
E-mail: info@adkokxwitgoed.nl
Internet: www.adkokxwitgoed.nl

Bij inleveren van deze bon krijgt u een Kerastase ritueel t.w.v. €15.00 voor €7.00. Heeft u vragen? Bel ons gerust!

www.denbarbier.nl, Hint 4, 5521 AH Eersel, 0497-514026

van Herwijnen
SERVICES

**Van Herwijnen
services 10 jaar**

installatie & advies

Locatie

Horstveld 14
5521 SL Eersel

Neem contact op

Tel. 06 - 19 19 30 55
info@vanherwijnen-services.nl

www.vanherwijnen-services.nl

Sterkin **DE ECHTE**
Kwaliteit

- Service en onderhoud aan cv-toestellen
- Milieubesparende wateroplossingen
- Complete badkamers
- Zonne-energie en warmte terugwinning

ATD
MACHINERY

ATD Machinery B.V.

Smaragdweg 30
5527 LB Hapert

info@atdmachinery.nl
www.atdmachinery.nl